

Δ. Χαϊκάλη/Κ. Γκράτζιου, Υπαγωγή Λέκτορα ΑΕΙ με προσωποπαγή θέση στην έννοια του «καθηγητή των ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων» της παρ. 2 του άρθρου 56 του Συντάγματος και εξαίρεση από τα συνταγματικά κωλύματα εκλογιμότητας, σε: ΕφημΔΔ 1/2023, σ. 131-136

Sakkoulas-Online.gr - Εκτύπωση σελίδων 131-136 για προσωπική χρήση του συνδρομητή User1

Υπαγωγή Λέκτορα ΑΕΙ με προσωποπαγή θέση στην έννοια του «καθηγητή των ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων» της παρ. 2 του άρθρου 56 του Συντάγματος και εξαίρεση από τα συνταγματικά κωλύματα εκλογιμότητας

των

Διονυσίας Χαϊκάλη

Υπ. Διδάκτορας Νομικής ΑΠΘ, Δικηγόρου

και

Κατερίνας Γκράτζιου

Δικηγόρου, ΜΔΕ ΑΠΘ

Μέλος ΔΕΠ ελληνικού ΑΕΙ που κατέχει προσωποπαγή θέση Λέκτορα και προτίθεται να συμμετάσχει ως υποψήφιος βουλευτής στις επικείμενες βουλευτικές εκλογές έθεσε υπόψη μας το ερώτημα εάν υφίσταται υποχρέωση παραίτησης από τα πανεπιστημιακά του καθήκοντα πριν από την ανακήρυξή του ως υποψηφίου, κατά τα οριζόμενα στην παρ. 1 του άρθρου 56 του Συντάγματος, ή εάν υπάγεται στην παρ. 2 του ίδιου άρθρου που ισχύει για τους καθηγητές των ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, οι οποίοι εξαιρούνται από τα συνταγματικά κωλύματα εκλογιμότητας και τίθενται σε καθεστώς αναστολής καθηκόντων με την ανάληψη των βουλευτικών τους καθηκόντων.

Ι. Υπηρεσιακή κατάσταση του υποψήφιου

Ο ενδιαφερόμενος υποψήφιος βουλευτής είχε διοριστεί ως Καθηγητής Εφαρμογών με τριετή θητεία στο Αλεξάνδρειο Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Θεσσαλονίκης (ΑΤΕΙΘ). Δυνάμει των διατάξεων του ν. 4610/2019 και της ένταξης των αναφερόμενων στον νόμο ΤΕΙ στο Διεθνές Πανεπιστήμιο της Ελλάδος (ΔΙΠΑΕ), τα μέλη ΔΕΠ των ΤΕΙ εντάχθηκαν στα Τμήματα του ΔΙΠΑΕ, αποκτώντας τους ακαδημαϊκούς τίτλους των μελών ΔΕΠ του ΔΙΠΑΕ, κατ' αντιστοίχηση των θέσεων που κατείχαν, δηλαδή καθηγητές α' βαθμίδας, αναπληρωτές καθηγητές, επίκουροι καθηγητές, υπηρετούντες λέκτορες, ούτως ώστε να υποβάλλονται στο ακαδημαϊκό καθεστώς των μελών ΔΕΠ Πανεπιστημίων¹. Εν προκειμένω, ο ενδιαφερόμενος εντάχθηκε στη βαθμίδα του Λέκτορα Εφαρμογών² και κατόπιν συμπλήρωσης της τριετούς θητείας αιτήθηκε τη μονιμοποίησή του στην εν λόγω

βαθμίδα στο ΔΙΠΑΕ, σύμφωνα με τη διάταξη της παρ. 1 του άρθρου 19 του ν. 4009/2011. Κατόπιν ανακήρυξης του ως διδάκτορα, αποφασίστηκε η μετατροπή της θέσης του από προσωποπαγή θέση Λέκτορα Εφαρμογών σε προσωποπαγή θέση Λέκτορα, επειδή είναι κάτοχος διδακτορικού διπλώματος, κατ' εφαρμογή της διάταξης του άρθρου 8 παρ. 3 περ. δ' υποπερ. ββ' του ν. 4610/2019³. Επομένως, από την ημερομηνία έκδοσης της πράξης μετατροπής και έναρξης ισχύος αυτής ο ενδιαφερόμενος υπάγεται πλέον στο ακαδημαϊκό καθεστώς Λέκτορα Πανεπιστημίου με προσωποπαγή θέση.

II. Ισχύον συνταγματικό πλαίσιο - Ερμηνεία των διατάξεων της παρ. 2 του άρθρου 56 Συντ. από το ΑΕΔ

Στην παρ. 1 του άρθρου 56 του Συντάγματος απαριθμούνται οι ιδιότητες ή οι θέσεις που συνιστούν κωλύματα εκλογιμότητας, κατ' εξαίρεση του γενικού κανόνα εκλογιμότητας του άρθρου 55 Συντ., εμποδίζοντας τόσο την ανακήρυξη όσο και την εκλογή του υποψηφίου βουλευτή σε οποιαδήποτε εκλογική περιφέρεια της χώρας. Τα κωλύματα εκλογιμότητας του άρθρου 56 του Συντ. διακρίνονται σε σχετικά κωλύματα, τα οποία δύναται να αρθούν με την παραίτηση του υποψηφίου από την ιδιότητα ή τη θέση που συνιστά το κώλυμα πριν από την ανακήρυξη του ως υποψηφίου βουλευτή –στα οποία περιλαμβάνονται και οι έμμισθοι δημόσιοι λειτουργοί ή υπάλληλοι– και σε απόλυτα, τα οποία δεν αίρονται ούτε με την υποβολή παραίτησης⁴.

Από τους ως άνω περιορισμούς, σύμφωνα με την παρ. 2 του άρθρου 56 Συντ., εξαιρούνται οι καθηγητές των ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, για τους οποίους το δεύτερο εδάφιο της παρ. 2 του ως άνω άρθρου, με τη σημερινή του μορφή, προβλέπει τη δυνατότητα αναστολής των καθηκόντων των καθηγητών κατά το διάστημα της βουλευτικής τους θητείας, χωρίς να είναι απαραίτητη η παραίτηση πριν την ανακήρυξη, όπως ισχύει για τις περιπτώσεις της παρ. 1 του ίδιου άρθρου. Ειδικότερα, κατά τις διατάξεις του άρθρου 160 του ν. 4957/2022 που εξειδικεύει το ως άνω συνταγματικό πλαίσιο, τα μέλη Διδακτικού Ερευνητικού Προσωπικού (ΔΕΠ) των Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων (ΑΕΙ), εφόσον αναλάβουν βουλευτικά καθήκοντα, τίθενται σε καθεστώς αναστολής καθηκόντων, χωρίς χρονικό περιορισμό, με την έκδοση διαπιστωτικής πράξης του Υπουργού Παιδείας και Θρησκευμάτων. Για το διάστημα που διαρκεί η αναστολή, τα μέλη ΔΕΠ δεν λαμβάνουν αποδοχές από το ΑΕΙ και υποχρεούνται τα ίδια να καταβάλλουν τις ασφαλιστικές εισφορές τους, εφόσον αυτές δεν καταβάλλονται ήδη λόγω της ανάληψης καθηκόντων στη θέση του βουλευτή. Η διάρκεια του χρόνου αναστολής των μελών ΔΕΠ που τελούν σε αναστολή καθηκόντων συνυπολογίζεται ως χρόνος παραμονής στη βαθμίδα για την εξέλιξή τους, υπό την προϋπόθεση μόνον ότι εκτελούν αμισθί τα διδακτικά και ερευνητικά τους καθήκοντα προς το Τμήμα όπου υπηρετούν.

Ερμηνεύοντας τη συνταγματική έννοια του «καθηγητή των ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων», το Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο (εφεξής ΑΕΔ), σε παλαιότερη νομολογία του (ΑΕΔ 53/1997), υπήγαγε σε αυτήν μόνο τις ανώτερες τρεις βαθμίδες, ήτοι τους καθηγητές, αναπληρωτές καθηγητές και επίκουρους καθηγητές, αποκλείοντας τη βαθμίδα των λεκτόρων, με την αιτιολογία ότι δεν παρουσιάζουν ομοιογένεια με τις ως άνω καθηγητικές βαθμίδες από απόψεως τυπικών και ουσιαστικών προσόντων, καθώς και καθηκόντων και ευθύνης στην όλη λειτουργία των ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων. Ομοίως, και στην ΑΕΔ 55/1997 κρίθηκε με το ίδιο σκεπτικό ότι οι λέκτορες των ΑΕΙ αντιδιαστέλλονται σαφώς στον νόμο ως δοκιμαστική βαθμίδα και ως εκ τούτου δεν είναι καθηγητές, αλλά έμμισθοι

δημόσιοι λειτουργοί ΝΠΔΔ, συνεπώς οφείλουν, πριν από την ανακήρυξή τους ως υποψήφιων βουλευτών, να παραιτηθούν από τη θέση του λέκτορα που κατέχουν, άλλως δεν μπορούν να ανακηρυχθούν υποψήφιοι, ούτε να εκλεγούν εγκύρως βουλευτές. Στην ίδια λογική, κινούνταν η νομολογία και ως προς τους καθηγητές των ΤΕΙ (ΑΕΔ 59/1995, 33/1997), με τη διαπίστωση ότι τα ΤΕΙ διακρίνονται σαφώς ως προς τον ρόλο και την κατεύθυνση των ίδιων και των αποφοίτων τους από τα ΑΕΙ⁵.

Στην παρούσα γνωμοδότηση θα υποστηρίξουμε ότι η σχετική διάκριση που έχει υιοθετήσει το ΑΕΔ εις βάρος των λεκτόρων είναι όχι μόνο τυπολατρική, ερειδόμενη σε μη ουσιαστικά κριτήρια, αλλά κυρίως ανεπίκαιρη και κατ' επέκταση μη εφαρμόσιμη, δεδομένου ότι βασίστηκε στο προϋφιστάμενο νομοθετικό καθεστώς του ν. 1268/1982 ως προς την κατηγοριοποίηση των μελών του καθηγητικού προσωπικού. Άλλωστε, ήδη από την ψήφιση του ν. 4009/2011 έχουν επέλθει εκ βάθρων αλλαγές στην πανεπιστημιακή νομοθεσία με αναδιάρθρωση των καθηγητικών βαθμίδων και κατάργηση της εισαγωγικής βαθμίδας του λέκτορα, περιορίζοντας τον σχετικό προβληματισμό μόνο στους υφιστάμενους υπηρετούντες λέκτορες. Αντίστοιχα, υποστηρίζεται ότι και η νομολογία που αποκλείει τους καθηγητές των ΤΕΙ δεν φαίνεται να έχει καμία δικαιολογητική βάση σήμερα, ήδη από την ανωτατοποίηση των ΤΕΙ με τον ν. 2916/2001, πολλώ δε μάλλον με την κατάργησή τους και την ένταξή τους στα ΑΕΙ (ν. 4589, 4610/2019 και 4957/2022)⁶.

III. Τα ουσιαστικά κριτήρια που εντοπίζονται στη νομολογία του ΑΕΔ

Επισκοπώντας τις νομολογιακές σκέψεις του ΑΕΔ, συμπεραίνεται ότι το Ανώτατο Δικαστήριο εφαρμόζει ουσιαστικά κριτήρια, τα οποία αναζητά στην εκάστοτε ισχύουσα πανεπιστημιακή νομοθεσία, για να εντοπίσει εάν μια καθηγητική βαθμίδα παρουσιάζει ομοιογένεια και δύναται να υπαχθεί στην έννοια του καθηγητή, κατά τη συνταγματική διάταξη της παρ. 2 του άρθρου 56 Συντ. Έτσι, με την ΑΕΔ 53/1997 είχε νομολογηθεί ότι ως καθηγητές ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, δηλαδή ως δημόσιοι λειτουργοί που εξαιρούνται από το κώλυμα εκλογιμότητας που θεσπίζει η παρ. 1 του άρθρου 56 του Συντάγματος νοούνται «οι κατά την κείμενη νομοθεσία καθηγητές εφόσον απολαύουν του δικαιώματος της αυτοδύναμης διδασκαλίας και κατέχουν τη θέση αυτή κατόπιν εκλογής ή προαγωγής από τα αρμόδια όργανα των ανωτάτων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, σύμφωνα με τις εκάστοτε ισχύουσες διατάξεις των οργανισμών που διέπουν τη λειτουργία τους, στα πλαίσια της πλήρους αυτοδιοίκησής τους, που είναι συνταγματικώς κατοχυρωμένη με το άρθρο 16 παρ. 5 του Συντάγματος». Μάλιστα, στην ίδια απόφαση, το δικαστήριο πραγματοποιεί μια αναδρομή στα νομοθετικώς ισχύοντα πριν από τον ν. 1286/1982 –που ίσχυε κατά τον χρόνο έκδοσης της απόφασής του– στον βασικό νόμο 5343/1932 «περί Οργανισμού του Πανεπιστημίου Αθηνών» και στην προβλεπόμενη εκεί διάκριση σε ανώτερο και κατώτερο διδακτικό προσωπικό του Πανεπιστημίου, διαπιστώνοντας ότι ο συντακτικός νομοθέτης δεν υιοθέτησε εντέλει την ως άνω νομοθετική διάκριση μεταξύ τακτικών ή έκτακτων καθηγητών⁷, παρόλο που σε άλλα άρθρα του Συντάγματος αυτό ορίζεται ρητώς⁸. Κατά τα παραπάνω, το ΑΕΔ δεν προέβη σε ιστορική ερμηνεία, αλλά αναζήτησε την απάντηση στις τότε ισχύουσες διατάξεις του ν. 1268/1982 και ειδικότερα στα άρθρα που αφορούσαν στη διαβάθμιση του διδακτικού - ερευνητικού προσωπικού και τα τυπικά και ουσιαστικά προσόντα για την εκλογή ή την εξέλιξη των μελών ΔΕΠ, καταλήγοντας ότι, από τον συνδυασμό των νομοθετικών διατάξεων, προκύπτει ότι και ο

επίκουρος καθηγητής συγκαταλέγεται σε «*μία ομάδα καθηγητών, κυρίου διδακτικού προσωπικού, που αποτελείται από πρόσωπα που παρουσιάζουν ομοιογένεια από απόψεως τυπικών και ουσιαστικών προσόντων, καθηκόντων και ευθύνης στην όλη λειτουργία των ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και ως εκ τούτου εξαιρείται από το κώλυμα εκλογιμότητας της παραγράφου 1 του άρθρου 56 του Συντάγματος*».

Η συλλογιστική της ως άνω απόφασης, όπως παρατέθηκε, δίνει τα εργαλεία για την ανάγνωση και ερμηνεία της επίμαχης συνταγματικής διάταξης, διασαφηνίζοντας ότι, πρώτον, η συνταγματική έννοια των καθηγητών των ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων δεν παραμένει αμετάβλητη στον χρόνο συγκεντρώνοντας τα νομοθετικά γνωρίσματα που είχε κατά τον χρόνο ψήφισης του αρχικού συνταγματικού κειμένου, και, δεύτερον, ότι το Δικαστήριο αναγνωρίζει την εξελικτικότητα της κρίσης του και αντιμετωπίζει *in concreto* την κάθε περίπτωση, με βάση τα χαρακτηριστικά του εκάστοτε διδακτικού προσωπικού και τη νομοθεσία που ρυθμίζει τη λειτουργία τους. Όσον αφορά στα ουσιαστικά κριτήρια που αναζητά και ελέγχει το ΑΕΔ αυτά συνοψίζονται στην απόφαση 21/2004 ΑΕΔ –και συμπληρωματικά στην ΑΕΔ 53/1997– όπου κρίθηκαν τα εξής: «[...] *οι καθηγητές των Α.Ε.Ι., νοούμενοι ως οι κατά την κείμενη νομοθεσία ονομαζόμενοι καθηγητές, εφόσον απολαύουν του δικαιώματος της αυτοδύναμης διδασκαλίας και κατέχουν τη θέση αυτή κατόπιν εκλογής ή προαγωγής από τα αρμόδια όργανα των Α.Ε.Ι., σύμφωνα με τις εκάστοτε ισχύουσες διατάξεις των οργανισμών που διέπουν τη λειτουργία τους, στα πλαίσια της πλήρους αυτοδιοίκησης τους, εξαιρούνται από το προβλεπόμενο στην παρ. 1 του άρθρου 56 Συντ. κώλυμα εκλογιμότητας, οι ίδιοι δε, όντας έμμισθοι δημόσιοι λειτουργοί, εξαιρούνται και από το προβλεπόμενο στην παρ. 3 του άρθρου 56 Συντ. κώλυμα εκλογιμότητας, που δεν αφορά αυτήν την κατηγορία προσώπων*».

Επομένως, κριτήρια για να κριθεί εάν ένα μέλος ΔΕΠ εμπίπτει στην έννοια του καθηγητή των ανωτάτων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων συνιστούν: α) η δυνατότητα εκ του νόμου για αυτοδύναμη διδασκαλία, β) η κατοχή της θέσης κατόπιν εκλογής ή προαγωγής από τα αρμόδια όργανα των ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, και γ) η ομοιογένεια με τις υπόλοιπες καθηγητικές βαθμίδες από απόψεως τυπικών και ουσιαστικών προσόντων, καθηκόντων και ευθύνης στην όλη λειτουργία των ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, σύμφωνα με τις εκάστοτε ισχύουσες διατάξεις των οργανισμών που διέπουν τη λειτουργία τους.

IV. Η θέση των Λεκτόρων ως μελών ΔΕΠ υπό το υφιστάμενο νομοθετικό καθεστώς

Στην υπό γνωμοδότηση περίπτωση, όπως προεκτέθηκε, ο ενδιαφερόμενος υποψήφιος βουλευτής, πρώην Καθηγητής Εφαρμογών ΤΕΙ, κατέχει προσωποπαγή θέση Λέκτορα ΑΕΙ, ενώ ήδη έχει υποβάλλει αίτηση για την εξελιξή του σε επίκουρο καθηγητή. Με βάση όσα προεκτέθηκαν, θα πρέπει να εξεταστεί εάν υπό το ισχύον νομοθετικό καθεστώς πληρούνται και τα τρία ως άνω τιθέμενα κριτήρια για την ένταξη των λεκτόρων στη συνταγματική έννοια του καθηγητή, κατ' άρθρο 56 παρ. 2 Συντ. Κατ' αρχάς, διευκρινίζεται ότι η ιδιότητά του ως πρώην καθηγητή ΤΕΙ δεν θα εξεταστεί στην παρούσα γνωμοδότηση, για τον λόγο ότι με την κατάργηση των ΤΕΙ και την ένταξή τους στα ΑΕΙ δεν υφίσταται η εν λόγω βαθμίδα, με αποτέλεσμα ο προβληματισμός που εισήγαγαν οι ΑΕΔ 59/1995 και 33/1997 να έχει λυθεί οριστικά. Εξάλλου, διευκρινίζεται νομοθετικά ότι τα μέλη ΔΕΠ των ΤΕΙ με την ένταξή τους αποκτούν τους ακαδημαϊκούς τίτλους των μελών ΔΕΠ του ΑΕΙ στο

οποίο εντάσσονται, κατ' αντιστοίχιση των θέσεων που κατέχουν, και υποβάλλονται στο ακαδημαϊκό καθεστώς των μελών ΔΕΠ πανεπιστημίων, ούτως ώστε να εξομοιώνονται πλήρως με τα μέλη ΔΕΠ των ΑΕΙ⁹.

Αναφορικά με το καθεστώς των λεκτόρων λεκτέα είναι τα ακόλουθα: Σύμφωνα με το προϋφιστάμενο καθεστώς του ν. 1268/1982 (άρθρο 13 παρ. 1), το Διδακτικό - Ερευνητικό Προσωπικό (ΔΕΠ), αποτελείται από Καθηγητές, Αναπληρωτές Καθηγητές, Επίκουρους Καθηγητές και Λέκτορες. Οι Καθηγητές και οι Αναπληρωτές Καθηγητές εκλέγονταν ως μόνιμοι. Με βάση λοιπόν την προϊσχύσασα νομοθεσία, ο Λέκτορας ήταν ο πρώτος (κατώτερος) τίτλος της βαθμίδας εξέλιξης των μελών ΔΕΠ των ΑΕΙ, και δεν ανατίθετο σε αυτόν αυτόνομο διδακτικό έργο, παρά μόνο η διδασκαλία μαθημάτων και η άσκηση λοιπών διδακτικών δραστηριοτήτων¹⁰. Ήδη με τον ν. 4009/2011 τροποποιήθηκαν οι βαθμίδες των μελών ΔΕΠ και τα ως άνω άρθρα του ν. 1268/1982 καταργήθηκαν. Ειδικότερα, υπό το καθεστώς του ν. 4009/2011 (άρθρο 77 παρ. 1), οι βαθμίδες του καθηγητή, του αναπληρωτή καθηγητή και του επίκουρου καθηγητή των μελών Διδακτικού - Ερευνητικού Προσωπικού (ΔΕΠ) των Πανεπιστημίων αντιστοιχούν στις βαθμίδες του καθηγητή πρώτης βαθμίδας, του αναπληρωτή καθηγητή και του επίκουρου καθηγητή που προβλέπονται στον ως άνω νόμο. Επομένως, μετά τη θέση σε ισχύ του ν. 4009/2011 έχει καταργηθεί η βαθμίδα του λέκτορα ως εισαγωγική βαθμίδα μέλους ΔΕΠ των ΑΕΙ της χώρας.

Με το άρθρο 5 του ως άνω νόμου προβλέπεται μεταβατικό καθεστώς για τη βαθμίδα του λέκτορα, ορίζοντας ότι οι μόνιμοι λέκτορες δύνανται να διατηρήσουν τη θέση τους μέχρι την αποχώρησή τους από την υπηρεσία με οποιονδήποτε τρόπο, είτε μέχρι την εξέλιξή τους σε επίκουρους καθηγητές, ενώ οι θέσεις των μόνιμων λεκτόρων μετά την με οποιονδήποτε τρόπο αποχώρησή τους από το ίδρυμα καταργούνται¹¹. Τέλος, στην περ. δ' του ίδιου άρθρου, όπως προστέθηκε με την παρ. 5γ του άρθρου 5 ν. 4076/2012, ορίζεται ότι οι υποχρεώσεις και τα δικαιώματα που προβλέπονται σύμφωνα με την ισχύουσα κατά τη δημοσίευση του νόμου νομοθεσία για τους καθηγητές των ΑΕΙ επεκτείνονται στο σύνολο των λεκτόρων.

Όσον αφορά στη δυνατότητα εξέλιξής τους, το άρθρο 77, όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 16 παρ.1 ν.4559/2018, προβλέπει ότι οι λέκτορες μπορούν να ζητήσουν τη μονιμοποίησή τους στη βαθμίδα του λέκτορα ή την εξέλιξή τους στη βαθμίδα του επίκουρου καθηγητή, ενώ μετά από τρία έτη από τον διορισμό τους στη βαθμίδα του επίκουρου καθηγητή έχουν το δικαίωμα να ζητήσουν την εξέλιξή τους στη βαθμίδα του αναπληρωτή καθηγητή.

V. Συμπεράσματα

Από την παράθεση του ισχύοντος νομοθετικού καθεστώτος συμπεραίνεται ότι πληρούνται και τα τρία νομολογιακά κριτήρια που έχουν τεθεί από το ΑΕΔ, ώστε να εμπίπτει ο λέκτορας ΑΕΙ με προσωποπαγή θέση στην έννοια του «καθηγητή των ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων» της παρ. 2 του άρθρου 56 του Συντάγματος και ειδικότερα:

α) Υφίσταται εκ του νόμου η δυνατότητα για αυτοδύναμη διδασκαλία των λεκτόρων στα πανεπιστημιακά ιδρύματα που εκτελούν τα καθήκοντά τους. Τονίζεται ότι όταν το ΑΕΔ απεφάνθη αποκλείοντας τους λέκτορες από την έννοια του καθηγητή είχε εφαρμογή η διάταξη του άρθρου 28 παρ. 7 του ν. 2083/1992, κατά την οποία στα μέλη ΔΕΠ των τριών

ανώτερων βαθμίδων ανατίθεται αυτοδύναμο διδακτικό έργο, ενώ για τη βαθμίδα του λέκτορα απλώς η διδασκαλία μαθημάτων και η άσκηση των υπόλοιπων διδακτικών δραστηριοτήτων της διάταξης αυτής. Εντούτοις, μετά τη θέση σε ισχύ του ν. 4009/2011, έχει καταργηθεί η ανωτέρω διάταξη, επομένως, και για τους μόνιμους λέκτορες υφίσταται δυνατότητα υπό το ισχύον καθεστώς για αυτοδύναμη διδασκαλία¹².

β) Επιπλέον, όσον αφορά στο δεύτερο κριτήριο που σχετίζεται με την κατοχή της θέσης και την εξέλιξη του καθηγητικού προσωπικού στα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα, δεν υφίσταται με το νέο καθεστώς η προϋφιστάμενη διάκριση για τους λέκτορες και επίκουρους καθηγητές. Συγκεκριμένα, υπό τον ν. 1268/1982 μόνον οι καθηγητές και οι αναπληρωτές καθηγητές εκλέγονταν ως μόνιμοι (άρθρο 13 παρ. 1 του ν. 1268/1982), οι δε επίκουροι καθηγητές εκλέγονταν με θητεία και μεταγενέστερα μπορούσαν να μονιμοποιηθούν, ενώ οι λέκτορες θεωρούνταν ως εισαγωγική βαθμίδα. Ωστόσο, η ως άνω διάκριση έχει πάψει να ισχύει, κι αυτό διότι από τον ν. 4009/2011 και εφεξής καταργήθηκε ως εισαγωγική η βαθμίδα του λέκτορα. Όπως προκύπτει από το άρθρο 77 παρ. 1 του ν. 4009/2011, οι μόνιμοι λέκτορες απολαύουν μονιμότητας και δύνανται να διατηρήσουν τη θέση τους μέχρι την αποχώρησή τους από την υπηρεσία με οποιονδήποτε τρόπο ή μέχρι την εξέλιξή τους σε επίκουρους καθηγητές. Ειδικώς, για τους πρώην λέκτορες εφαρμογών, σύμφωνα με την περίπτωση δ' της παρ. 3 του άρθρου 8 του ν. 4610/2019, αυτοί, εφόσον κατέχουν διδακτορικό τίτλο, εντάσσονται σε προσωποπαγείς θέσεις λεκτόρων πανεπιστημίου, θεωρούνται ότι ανήκουν στα μέλη ΔΕΠ ΑΕΙ και ως μόνιμοι λέκτορες μπορούν να υποβάλουν αίτηση εξέλιξης στην επόμενη βαθμίδα του επίκουρου καθηγητή, υπό την προϋπόθεση της συμπλήρωσης τριετούς υπηρεσίας στη βαθμίδα στην οποία υπηρετούν. Κατά τα παραπάνω, υπό το ισχύον καθεστώς, οι μόνιμοι λέκτορες με προσωποπαγή θέση απολαύουν μονιμότητα αντίστοιχη με αυτή των λοιπών καθηγητικών βαθμίδων και σε κανένα σημείο δεν διαφέρουν από αυτούς. Ομοίως, καμία διάκριση δεν υφίσταται σε σχέση με την εξέλιξή τους, αλλά έχουν τη δυνατότητα να αιτηθούν την εξέλιξή τους σε ανώτερες βαθμίδες, πληρώνοντας τις προϋποθέσεις του νόμου, οι οποίες δεν διαφέρουν ουσιωδώς από αυτές που ισχύουν για τους επίκουρους καθηγητές.

γ) Παρουσιάζεται ομοιογένεια με τις υπόλοιπες καθηγητικές βαθμίδες από απόψεως τυπικών και ουσιαστικών προσόντων, καθηκόντων και ευθύνης στην όλη λειτουργία των ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων. Όπως διευκρινίζεται στην περ. δ' του άρθρου 77 του ν. 4009/2011, και σε συνδυασμό με όσα αναφέρονται ανωτέρω, οι υποχρεώσεις και τα δικαιώματα που προβλέπονται σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία για τους καθηγητές των ΑΕΙ επεκτείνονται και στο σύνολο των λεκτόρων, γεγονός που υποδηλώνει σαφώς την υπαγωγή των λεκτόρων στο ίδιο καθεστώς με τους καθηγητές ΑΕΙ των υπόλοιπων βαθμίδων.

Επομένως, υπό τον ν. 4009/2011, ουδεμία διάκριση υφίσταται μεταξύ των μελών ΔΕΠ, τουναντίον, το καθεστώς τους χαρακτηρίζεται από ομοιογένεια, ούτως ώστε να μην δικαιολογείται διαφορετική μεταχείρισή τους, βάσει Συντάγματος. Κατά τα παραπάνω, η νομολογία του ΑΕΔ επί του εξεταζόμενου συνταγματικού ζητήματος καθίσταται πλέον ανεπίκαιρη, εφόσον είχε δημοσιευθεί υπό το καθεστώς του ν. 1268/1982, το οποίο εισήγαγε διάκριση μεταξύ των λεκτόρων και του λοιπού καθηγητικού προσωπικού.

Άλλωστε, η άποψη αυτή περί ενιαίας αντιμετώπισης των μελών ΔΕΠ, κατ' άρθρο 56 παρ. 2 Συντ., έχει υποστηριχθεί και στη θεωρία, με αναφορά στο καθεστώς ήδη πριν τη θέσπιση του ν. 4009/2011, υποστηρίζοντας ότι η διάκριση που έχει υιοθετήσει το ΑΕΔ εις βάρος των λεκτόρων, όχι μόνον δεν συνυπολογίζει τη ratio της εν λόγω ρύθμισης –που είναι η

διευκόλυνση της συμμετοχής των πανεπιστημιακών δασκάλων στη δημόσια ζωή¹³— αλλά και είναι καθαρά τυπολατρική, καθώς οχυρώνεται κατά βάση πίσω από τη διαφορετική ορολογία, σε σχέση με τις τρεις άλλες βαθμίδες, και δεν υπεισέρχεται στην ουσία, που είναι το ενιαίο, κατ' αρχήν, status του Διδακτικού και Ερευνητικού Προσωπικού (ΔΕΠ), στο οποίο συγκαταλέγονται και οι λέκτορες¹⁴. Περαιτέρω, ο εξαιρετικός χαρακτήρας του κανόνα του άρθρου 56 Συντ. ως περιορισμού του δικαιώματος του εκλέγεσθαι επιβάλλει τη στενή ερμηνεία του, δηλαδή τη στενή ερμηνεία των προϋποθέσεων υπό τις οποίες αδυνατεί ένας υποψήφιος να θέσει υποψηφιότητα¹⁵.

Κατά τα παραπάνω, ερμηνεύοντας την έννοια του «καθηγητή των ανωτάτων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων» του άρθρου 56 παρ. 2 Συντ., συμπεραίνεται ότι αυτή περιλαμβάνει και τους μόνιμους λέκτορες ΑΕΙ, δεδομένου ότι για τα μέλη ΔΕΠ, υπό τον ν. 4009/2011, υφίσταται ομοιογένεια από απόψεως τυπικών και ουσιαστικών προσόντων, καθηκόντων και ευθύνης στην όλη λειτουργία των ανωτάτων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, ενώ συνεκτιμάται και το γεγονός ότι οι λέκτορες αναλαμβάνουν πλέον αυτόνομο διδακτικό έργο και απολαύουν της ίδιας μονιμότητας σε σχέση με την κατοχή της θέσης τους με αυτή των καθηγητών ΑΕΙ. Ομοίως, δεν υφίσταται δυσμενής διάκριση για την εξέλιξή τους, αντιθέτως, έχουν δυνατότητα για υποβολή αίτησης εξέλιξης έως και τη βαθμίδα του καθηγητή, όπως και οι επίκουροι καθηγητές. Συνεπώς, στην υπό κρίση περίπτωση, δεν υφίσταται υποχρέωση εκ των προτέρων παραίτησης εκ των πανεπιστημιακών καθηκόντων του, προκειμένου λέκτορας με προσωποπαγή θέση σε ΑΕΙ να θέσει υποψηφιότητα στις βουλευτικές εκλογές 2023.

¹ Άρθρο 8 παρ. 2 του ν. 4610/2019.

² Άρθρο 8 παρ. 3 δ' του ν. 4610/2019, όπου διευκρινίζεται ότι η κατηγορία αυτή ανήκει στα μέλη ΔΕΠ Πανεπιστημίου και υπάγεται στις κείμενες, πριν από την έναρξη ισχύος του ν. 4485/2017, διατάξεις για τους καθηγητές εφαρμογών, και στις διατάξεις του ν. 4485/2017 που αφορούν τους υπηρετούντες λέκτορες για το δικαίωμα του εκλέγειν και το δικαίωμα συμμετοχής στα συλλογικά όργανα διοίκησης του ιδρύματος. Για το ωράριο διδακτικής απασχόλησης εφαρμόζονται οι κείμενες διατάξεις που αφορούν τους υπηρετούντες λέκτορες Πανεπιστημίου.

³ Στην εν λόγω διάταξη προβλέπεται ότι όποιος είναι κάτοχος διδακτορικού διπλώματος δύναται να υποβάλλει αίτηση για τη μετατροπή της θέσης σε οργανική θέση επί θητεία ή σε προσωποπαγή θέση λέκτορα και η υπαγωγή στο ακαδημαϊκό καθεστώς λέκτορα Πανεπιστημίου γίνεται με την έναρξη ισχύος της πράξης μετατροπής.

⁴ Αναλυτικότερα για τα συνταγματικά κωλύματα του άρθρου 56, βλ. παντελώς ενδεικτικά: Το Σύνταγμα - Κατ' άρθρο ερμηνεία, εκδ. Σάκκουλα, 2017 (*Κ. Παπανικολάου*, άρθρα 56, 57, 58), σ. 1027 επ., *Κ. Χρυσόγονο*, Συνταγματικό Δίκαιο, εκδ. Σάκκουλα, 2022, σ. 546 επ., *Κ. Μποτόπουλο*, Τα κωλύματα εκλογιμότητας των βουλευτών υπό το φως της νομολογίας του Ανώτατου Ειδικού Δικαστηρίου, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, 1999, *Γ. Σωτηρέλη*, Κωλύματα εκλογιμότητας και ασυμβίβαστα βουλευτών στο μεταίχμιο των συνταγματικών αναθεωρήσεων, εκδ. Σάκκουλα, 2006. Βλ. του ίδιου την πρόσφατη ηλεκτρονική έκδοση της κατ' άρθρο ερμηνείας του άρθρου 56 του Συντάγματος: <<https://www.syntagmawatch.gr/my-constitution/arthro-56/>>, Κέντρο Ευρωπαϊκού και Συνταγματικού Δικαίου, Ιανουάριος 2023.

⁵ Βλ. *Κ. Μποτόπουλο*, Τα κωλύματα εκλογιμότητας των βουλευτών υπό το φως της νομολογίας του Ανώτατου Ειδικού Δικαστηρίου, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, 1999, σ. 155.

⁶ Βλ. *Γ. Σωτηρέλη*, Σύνταγμα - Ερμηνεία κατ' άρθρο, άρθρο 56 του Συντάγματος, ηλεκτρονική έκδοση, επιμ. *Σ. Βλαχόπουλου/Ξ. Κονιάδη/Γ. Τασσόπουλου*, Ιανουάριος 2023, σ. 30, σε: <<https://www.syntagmawatch.gr/my-constitution/arthro-56/>>.

⁷ Όπως επισημαίνεται στην ΑΕΔ 53/1997 και παρατίθεται εδώ αυτούσια «ενώ κατά το τελικό σχέδιο, όπως τούτο είχε διαμορφωθεί από την Ολομέλεια της οικείας Επιτροπής του Συντάγματος, η κρίσιμη παράγραφος 2 του άρθρου 56 διατυπώθηκε «των ανωτέρω περιορισμών δύνανται να εξαιρεθούν οι τακτικοί ή έκτακτοι καθηγηταί αυτοτελών εδρών των ανωτάτων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, ως νόμος θέλει ορίσει» εν τούτοις, τελικά ψηφίσθηκε όπως παραπάνω εκτέθηκε, χωρίς, τη διάκριση μεταξύ τακτικών ή έκτακτων καθηγητών».

⁸ Στην ίδια απόφαση αμέσως παρακάτω αναγράφονται τα εξής: «Μάλιστα, όπου ο συνταγματικός νομοθέτης ήθελε τη διάκριση μεταξύ των καθηγητών, το όρισε ρητώς, όπως στα άρθρα 99 και 100 του Συντάγματος ως προς τη συγκρότηση του Ειδικού Δικαστηρίου αγωγών κακοδικίας και του Ανωτάτου Ειδικού Δικαστηρίου, στην προβλεπόμενη σύνθεση των οποίων οι μετέχοντες καθηγητές πρέπει να είναι τακτικοί καθηγητές.»

⁹ Βλ. άρθρο 3 παρ. 1 του ν. 4589/2019 και άρθρο 8 παρ. 2 του ν. 4610/2019.

¹⁰ Σύμφωνα με το άρθρο 13 παρ. 1 του ν. 1268/1982, όπως προστέθηκε με το άρθρο 28 παρ. 7 του ν. 2083/1992: Με απόφαση της Γ.Σ. του τομέα ανατίθεται στα μέλη ΔΕΠ των τριών ανώτερων μεν βαθμίδων αυτοδύναμο διδακτικό έργο, όπως διαγράφεται στο άρθρο 23 παρ. 1, της δε βαθμίδας του λέκτορα απλώς η διδασκαλία μαθημάτων και η άσκηση των υπόλοιπων διδακτικών δραστηριοτήτων της διάταξης αυτής.

¹¹ Βλ γνωμοδότηση ΝΣΚ 251/2019 αναφορικά με το υφιστάμενο καθεστώς των μελών ΔΕΠ.

¹² Στην υπό γνωμοδότηση περίπτωση, όσον αφορά στο ωράριο διδακτικής απασχόλησης των λεκτόρων του ΔΙΠΑΕ, ρητά ορίζεται στη διάταξη του άρθρου 8 παρ. 3 περ. δ' υποπερ. ββ' του ν. 4610/2019 ότι τυγχάνουν εφαρμογής οι διατάξεις που αφορούν στους υπηρετούντες λέκτορες πανεπιστημίου.

¹³ Βλ. Κ. Μποτόπουλο, ό.π., σ. 153 - 154, όπου αναφέρεται ότι η σκοπιμότητα της ειδικής εξαίρεσης των καθηγητών από τα κωλύματα του άρθρου 56 αφορά στην επιθυμία συνδυασμού πολιτικής και επιστήμης, κίνητρο που ελάχιστη σχέση έχει με τη νομοθετική αιτία των κωλυμάτων, δηλαδή την αποτροπή επηρεασμού του εκλογικού σώματος.

¹⁴ Βλ. Γ. Σωτηρέλη, Η νέα συνταγματική ρύθμιση των κωλυμάτων και των ασυμβίβαστων των βουλευτών. Μια πρώτη αποτίμηση με το βλέμμα στραμμένο στην επικείμενη αναθεώρηση, επιστημονική επιμ. Ξ. Κοντιάδη, 1η έκδοση, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα - Κομοτηνή, 2006, τόμ. 2ος, σ. 677 - 679.

¹⁵ Βλ. Το Σύνταγμα - Κατ' άρθρο ερμηνεία, εκδ. Σάκκουλα, 2017 (Κ. Παπανικολάου, άρθρα 56, 57, 58), σ. 1030.